

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії
Міждисциплінарна курсова робота

з

аналітичної економіки

на тему:

***«Стратегічний аналіз галузі відновлюваної енергетики
в Україні»***

Студента (ки) ____ курсу ____ групи

_____ (прізвище та ініціали)

Науковий керівник: _____

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Тернопіль – 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	
РОЗДІЛ 1. СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ГАЛУЗІ: ЦІЛІ І МЕТОДИ	
РОЗДІЛ 2. СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ГАЛУЗІ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ	
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ	
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Останні кілька десятиріч років відновлювальна енергетика привертає все більше уваги зі сторони міжнародних урядів та бізнес організацій в порівнянні з традиційними джерелами енергії. Альтернативні джерела енергії по всьому світу, включаючи сонячну, вітрову, геотермальну, біопаливо та інші не підлягають обмеженням на імпорт та експорт, що дозволяє кожній країні вийти на світові ринки та стати самодостатньою в енергетиці. Сьогодні показало що, амбіції держав щодо стійких джерел відновлюваної енергії набирають нових оборотів в час конфліктів та природних катастроф. Війна України та Московії призвела до миттєвого порушення логістичних ланцюжків постачання чистої та нечистої енергії в Європі, що призвело до неочікуваних перешкод, які призвели до рецесії, стурбованості фінансового ринку та високого рівня інфляції у всьому світі. Також війна викликала кризу енергетичної безпеки не тільки для України але і країн сусідів та держав Європейського союзу.

Тому для України надзвичайно важливо активно розвивати енергетичну галузь в рамках світових та європейських тенденцій. Відновлювана енергетика є важливим стратегічним сектором національної економіки України, який може впливати на енергетичну безпеку країни, створювати нові робочі місця та забезпечувати зростання економічного потенціалу в цілому. Крім того, вона відіграє важливу роль у розвитку ВВП країни. Вивчаючи сучасний стан розвитку відновлюваної енергетики в Україні, варто зазначити, що цей сектор слід розглядати в контексті відкритої системи співпраці з зовнішніми факторами. В таких умовах підприємства, пов'язані з виробництвом енергії з відновлюваних джерел, повинні застосовувати оптимальні рішення, сучасні методи управління з метою їх подальшої адаптації до постійно змінюються зовнішніх факторів.

Актуальність даної теми полягає у проведенні комплексного стратегічного аналізу відновлюваної енергетики України з метою оцінки сучасного стану розвитку і прогнозування дій, необхідних для її подальшого ефективного розвитку. В майбутньому результати даної роботи дадуть змогу сформувавши певні висновки щодо галузі та сформувавши певні варіанти стратегії щодо її подальшого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день вагомий внесок у дослідження перспектив та проблем розвитку відновлюваної енергетики у своїх роботах доклали вітчизняні і зарубіжні вчені, зокрема І.І. Боришкевич, Г.Г. Гелетуша, В.І. Гуревич, Т.А. Железна, О.П. Ігнатенко, Г.М. Калетнік, У.І. Когут, Ф. Котлер, С. Моріс, О. Осадчук, С.Б. Романишин, С.С. Садовник, В.М. Якубів та інші.

Метою курсової роботи є розробка теоретико-практичних аспектів стратегічного сегментування та аналізу середовища у відповідній галузі.. Також дослідження і проведення аналізу галузі відновлювальної енергетики України а також розробка на цій основі рекомендацій.

Для досягнення поставленої мети були вирішені такі задачі: проведення порівняльного аналізу змісту категорій (конкурентоспроможність, стратегічна сегментація, стратегічний аналіз), визначення їх взаємозв'язків і місця в системі категорій галузі; аналіз взаємодії факторів зовнішнього і внутрішнього середовища та їх впливу на рівень конкурентоспроможності галузі;

Інформаційну базу роботи складають законодавчі та нормативно-правові документи з питань відновлювальної енергетики; звітно-аналітична інформація стосовно відновлювальної енергетики; наукові статті та праці вітчизняних науковців, матеріали науково-практичних конференцій.

РОЗДІЛ. 1 СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ГАЛУЗІ: ЦІЛІ І МЕТОДИ

Перед тим як приступити до визначення природи стратегічного аналізу його цілей та методів, доцільно буде розглянути походження та визначення такого поняття як «стратегія». Хоча цей термін широко використовується в багатьох сферах людської діяльності, в економіці він має особливе значення.

Значення слова “стратегія” походить від давньо-грецького слова «στρατηγία, strategía – art of troop leader» - мистецтво полководця. [6, С. 730]. З наукової точки зору в одному із перших поняття «стратегія» згадував австрійський полководець, теоретик та історик Карл фон Клаузевіц. У своїх працях він писав: “ Війна – є невід’ємною частиною конкуренції, це спосіб боротьби людських інтересів і вчинків. Найскладніше – напевне, добре підготувати перемогу; це – непомітна заслуга стратегії, за яку вона рідко отримує похвалу”. В цих словах знаного військового теоретика маємо змогу побачити, що зміст і мета використання «стратегії» — це продумане прагнення до результату — відображаються дуже чітко.

У сучасній економічній науці питанням економічного аналізу загалом та розробки цілей і методик стратегічного аналізу зокрема займалася низка провідних вчених-економістів, серед яких як І. Ансофф, П.І. Атамс, М.І. Баканов, Є.П. Бочаров, Е. Валесько, В.А. Винокуров, В.А. Гавриленко, Т.В. Головка, Р. Гранта, Л.Є. Довгань, Д. Ейкер, А.Т. Зуб, І.І. Каракоз, Д. Кемпбел, Дж. Куїнн, Є.В. Мних, В.Д. Немцов, М. Портер, К.І. Редченко, В.І. Самборський, Д. Стоунхаус, А. Дж. Стрікленд, А.А. Томпсон, Є.А. Уткін, І.Д. Фаріон, Р.А. Фатхутдінов, К. Фляйшер, Б. Хьюстон, О.Д. Шарапов, С.І. Шкарабан, А.Д. Чандлер та інших.

В економічних дослідженнях даний термін вперше був використаний у 1962 році А.Д. Чандлером для опису типу управління підприємством. На той час інший американський вчений Д.Б. Куїнн визначає стратегію як

"план, який об'єднує основні цілі, політику та дії організації в одне ціле"[1, с. 46]. У схожому контексті трактує стратегію і Д.А. Ейкер. Цей погляд отримав розвиток у працях П. Друкера, та Р. Румельта. Інший відомий вчений, І.Ансоф, розуміє стратегію як набір правил прийняття рішень, які спрямовують діяльність організації, і ці правила можна побачити в його роботах[1, с. 39].

Огляд вітчизняної та іноземної літератури показує, що існують різні наукові підходи до визначення категорії стратегічного аналізу які представленні в табл. 1.1

Таблиця 1.1

Існуючі підходи до трактування поняття СА	Зміст поняття
В.Д. Маркова, С.Л. Кузнецова	Стратегічний аналіз це перший етап стратегічного менеджменту, який покликаний відслідковувати найбільш важливі для майбутнього підприємства стратегічні фактори. Основною метою аналізу, на думку дослідників, є виявлення можливостей та загроз зовнішнього середовища галузі чи підприємства.
Д.А. Ейкер	Поділяє са на внутрішній і зовнішній та тлумачить його як оцінку, тенденцій, можливостей, загроз середовища та невизначеностей, а також стратегічних обмежень, проблем, сильних та слабких сторін підприємства.
Д. Кемпбел, Д. Стоунхаус, Б. Хьюстон	У своїх трактуваннях СА вбачають у дослідженні внутрішніх процесів, структури компанії її мікро- та макросередовища [23, с.11-12].
З.Є. Шершньова	Розглядає стратегічний аналіз як систему ретроспективного аналізу, власне стратегічного та аналізу ринків, зводить його до змістовного та формального опису об'єкта дослідження, виявлення особливостей, тенденцій, можливих і неможливих напрямків його розвитку. Дослідник вважає, що результатом стратегічного аналізу є системна модель об'єкта (галузі) та оточення [22, с.59-62].

Проаналізувавши підходи до визначення, наведені в табл. 1, можна зробити висновок що поняття змісту «стратегічний аналіз» є відображення його основної ознаки – орієнтації на майбутнє.

На основі вище сказаного можна зробити висновок що під основним призначенням стратегічного аналізу багато вчених вбачають аналіз факторів середовища для визначення привабливості галузі, та дослідження джерел прибутку всередині галузі. Галузевий аналіз дає змогу зрозуміти динаміку та структуру галузевого середовища, характерні для нього можливості та загрози, дослідити фактори що сприяють успіху і на цій основі розробити стратегію господарювання підприємства на ринку.

Аналіз як основна функція стратегічного управління стоїть на вирішенні таких питань:

- Який стан галузь на сьогодні;
- Який стан галузі буде в майбутньому;
- Які є альтернативи досягнення оптимальних кондицій функціонування галузі.

Дослідження та аналіз багатьох наукових джерел дають підстави представити стратегічний аналіз галузі як низку потужних аналітичних інструментів, за допомогою яких можна передбачити майбутнє галузі, щоб безпомилково вибрати правильний напрям розвитку для підприємств. Проведення стратегічного аналізу галузі це складний та трудомісткий процес, котрий потребує чіткої організації роботи та злагодженості дій виконавців (табл. 1.2).

Таблиця. 1.2.

Склад та зміст робіт для проведення стратегічного аналізу галузі [7, с.38]

№	Назва роботи	Зміст роботи
1	Визначення об'єкта аналізу	Виявити характер та симптоми невідповідностей в галузі та її середовищі.
2	Визначення цілі аналізу	Формулювання очікувань в результаті аналізу

		об'єкта.
3	Складання плану проведення аналізу	Слід зазначити як буде проводитися аналіз, які включати етапи і роботи, в які терміни вони повинні виконуватися.
4	Розробка графіку обробки даних	Визначити склад і сутність потрібної інформації, вибрати методи збору цієї інформації та оцінити її достовірність.
5	Отримання вихідних даних і їх систематизація	Обрати об'єкти для проведення опитування, здійснити опитування, обробити анкети та проаналізувати статистичні, планові, фінансові та інші документи.
6	Аналіз отриманої інформації	Застосування необхідних методик, отримання якісних та кількісних показників, вивчення отриманих показників.
7	Формування висновків та рекомендацій.	Оцінка стану об'єкта аналізу, виявлення негативних і позитивних сторін, призначення необхідних заходів та прийняття доцільних рішень

Для проведення галузевого аналізу використовують такі прийоми:

- оцінка поточного стану підприємств галузі;
- прогнозування і планування показників діяльності галузі;
- альтернативний аналіз для підготовки рішень.

Дослідник П.В. Забелін пропонує схематичне визначення структури стратегічного аналізу рис1.1.

Рис. 1.1. Загальна схема стратегічного аналізу галузі на основі схеми П. Забеліна.

Згідно з представленою схемою (рис. 1.1), стратегічний аналіз включає ретроспективний аналіз та послідовний прогноз зовнішнього середовища, аналіз стратегічних альтернатив, нормативне прогнозування розвитку та аналіз варіантів прогнозу [12, с.58].

При проведенні стратегічного аналізу галузі необхідно дотримуватися наступних принципів див. додаток А [9, с.12-13]:

Дж. Стрікленд досліджуючи моделі стратегічного управління, зазначає, що стратегічний галузі аналіз виконує такі функції рис.1[9, с.386-387]:

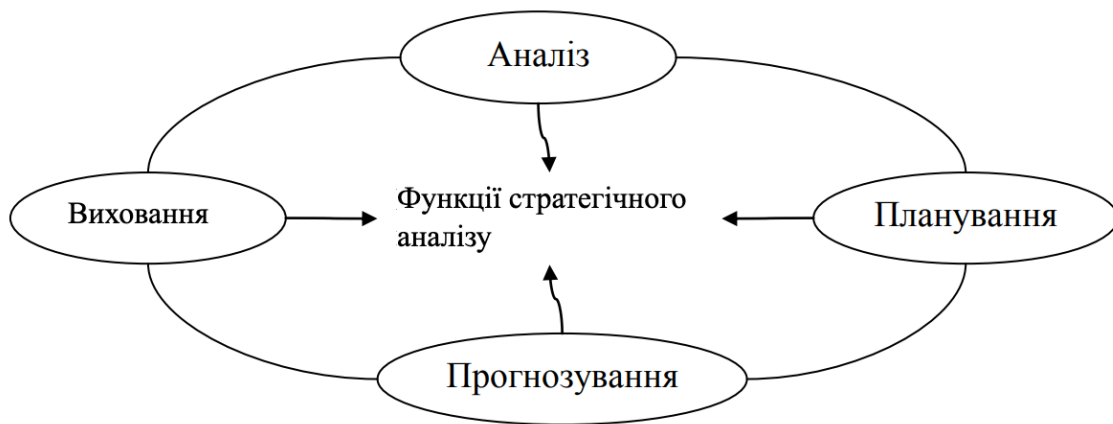

Рис. 1.2. Функції стратегічного аналізу.

- Аналітична функція – передбачає аналіз економічних явищ і процесів;
- Функція планування – визначає мету і напрямки стратегічного розвитку, та розробку рекомендацій щодо економічної поведінки суб'єкта галузі;
- Функція прогнозування - створення певних прогнозів на основі даних стратегічного аналізу та оцінки процесів та явищ;
- Функція виховання – набуття раціонального бізнес мислення та визначення правил економічної поведінки господарюючих суб'єктів.

У процесі проведення стратегічного аналізу галузі, головним об'єктом дослідження є господарська галузь. Господарська галузь включає сукупність підприємств, які конкурують на споживчому ринку з подібними товарами або послугами. Вона охоплює різні сфери, включаючи виробництво, розподіл та споживання конкретних товарів і послуг.

Виділяють наступні етапи стратегічного аналізу галузі як на (рис. 1.3):

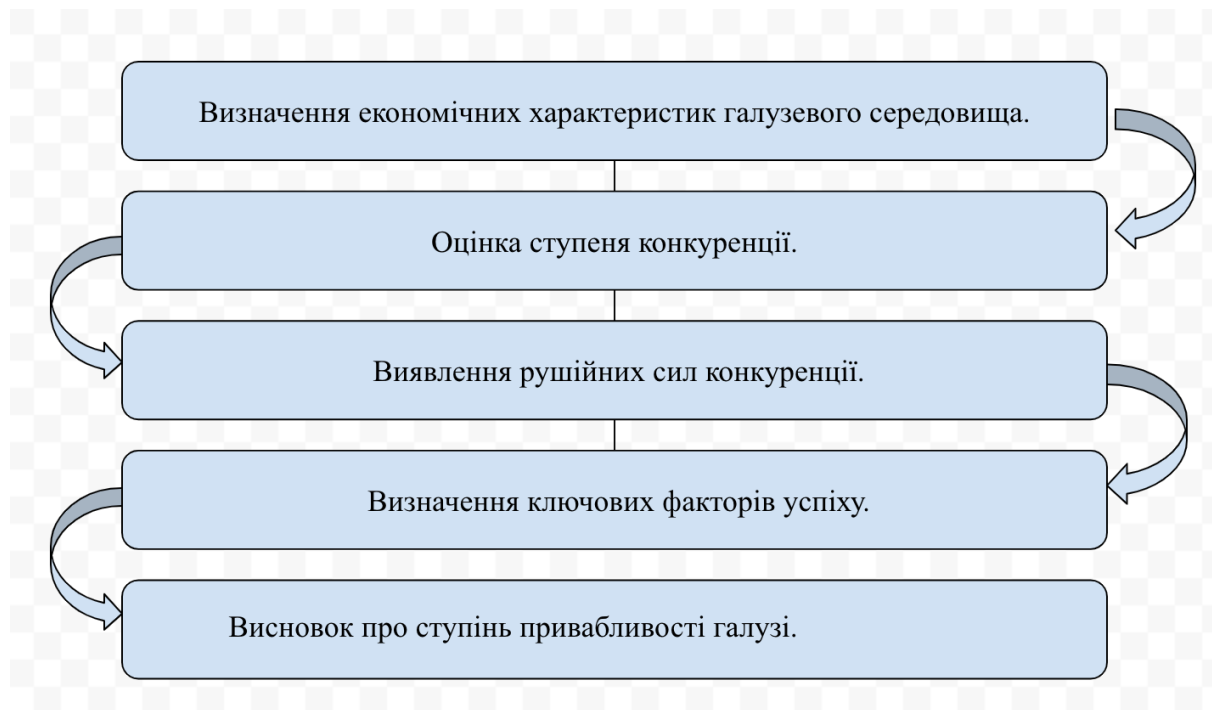

Рис. 1.3 Етапи стратегічного аналізу галузі

Стратегічне управління базується на переконанні, що кожне значуще рішення повинно ґрунтуватися на ретельному стратегічному аналізі. Застосування відповідних інструментів для проведення стратегічного аналізу галузі дозволяє досліджувати фактори та можливості, які можна використати для розробки ефективної та адаптованої до ринкових умов стратегії. Існує широкий спектр інструментів стратегічного аналізу галузі. У контексті ринкової економіки поняття моделі стало дуже поширеним як інструменту для розробки стратегій. Ці моделі не обов'язково мають математичний формат, але вони відображають динаміку процесів у зовнішньому та внутрішньому середовищі. У цьому контексті методи та моделі в певній мірі можна вважати синонімами.

До основних методів стратегічного аналізу галузі відносять:

- Статистично-економічні методи: статистичне спостереження, анкетування, групування, порівняння, визначення середніх і відносних величин, індексів тощо.

- Розрахунково-аналітичні методи: балансовий, нормативний.
- Графоаналітичні методи: екстраполяційні, сіткові, регресивноаналітичні, кореляції тощо.
- Абстрактно-логічні методи: індукції і дедукції, аналізу і синтезу, формалізації і моделювання.
- Економіко-математичні методи: лінійного, нелінійного і динамічного програмування, теорії ігор та інші.
- Евристичні методи побудовані на досвіді дослідників і експертів: експертних оцінок, методи сценаріїв тощо. [12, с.122]

До специфічних методів і моделей стратегічного аналізу відносять:

- ❖ крива досвіду;
- ❖ модель життєвого циклу галузі;
- ❖ модель «продукт-ринок»,
- ❖ матричні методи (BCG, McKinsey, АДЛ). [12, с.123]

На практиці найчастіше використовується SWOT-аналіз, що включає в себе оцінку сильних і слабких сторін, можливостей та загроз. Цей аналіз поєднує дослідження внутрішнього і зовнішнього середовища галузі з метою визначення впливу факторів на діяльність галузі, оцінки її сильних і слабких сторін, а також виявлення нових можливостей та потенційних загроз для її функціонування та розвитку. Результати SWOT-аналізу представляються у формі таблиці (матриці), розділеної на чотири квадранти.

Більш удосконаленою версією цього методу є SNW-аналіз, який додатково включає нейтральну графу для окремого аналізу загроз і можливостей.

GAP-аналіз має на меті розробку спеціальних програм і методів дій, необхідних для заповнення пробілів між показниками стратегічного плану та реальними можливостями. Його завдання полягає у виявленні та розробці конкретних заходів, які допоможуть зменшити розрив між тим, що

було заплановано у стратегічному плані, і тим, що насправді можливо досягти.

PEST-аналіз є методом, який зосереджується на дослідженні зовнішнього макросередовища галузі на основі чотирьох компонентів: політичних, економічних, соціальних і технологічних факторів. Варто зазначити, що цей метод найчастіше використовують в країнах, що розвиваються, у той час коли розвинені країни віддають перевагу використанню STEP-аналізу. Основна відмінність між цими методами полягає у пріоритетності факторів, які підлягають дослідженню.

Згідно з М. Портером, існує п'ять конкурентних сил, які впливають на галузь представлено на (рис.1.4) [6, с.115]:

Рис.1.4 Модель 5 сил Портера

- загроза появи нових учасників на ринку;

- загроза появи замітника товару;
- ринкова влада споживачів;
- ринкова влада постачальників.
- конкуренція між діючими виробниками яка відіграє головну роль у формуванні стратегії галузі.

Метод побудови та аналізу матриці Бостонської консалтингової групи (BCG) відрізняється від інших інструментів стратегічного аналізу, оскільки не досліджує мікро- та макросередовище галузі або підприємства, як це роблять SWOT-аналіз чи PEST-аналіз. Основна мета методу BCG полягає у визначенні ринкової позиції підприємства та позицій кожного виду продукції. Процес побудови матриці BCG включає наступні кроки: збір вихідних даних, визначення темпів росту галузі, обчислення відносної частки ринку підприємства, побудову самої матриці та аналіз отриманих результатів для визначення видів товарів .[43, с.18]

Стратегічний аналіз з використанням цих інструментів є ключовим етапом у розробці будь-якої стратегії.

Після узагальнення результатів дослідження сутності стратегічного аналізу галузі щодо його цілей, методів та етапів проведення, приходимо до висновку, що стратегічний аналіз є критичним компонентом стратегічного управління, який слугує основою для формування, вибору, реалізації, оцінки та контролю стратегії підприємства.

РОЗДІЛ 2. СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ГАЛУЗІ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ

В першу чергу стратегічний аналіз галузі відновлювальної енергетики вимагає чіткої методологічної основи дослідження. З цієї причини, важливо правильно визначити структуру і склад енергетичної галузі та встановити тип і характер відносин між її учасниками. Галузь відновлювальної енергетики, якщо розглядати її з позиції економічної структури, або енергетичний ринок, якщо зосередитися на економічних процесах і взаємодії, представляє собою значну економічну систему, що включає різні об'єкти і суб'єкти, об'єднані загальною метою - задоволення потреб населення у відновлювальних джерелах енергії та продуктах їх використання.

Перш ніж розпочати стратегічний аналіз у сфері відновлювальної енергетики України, необхідно уточнити, що маємо на увазі, використовуючи термін "галузь". Економісти визначають галузь як групу компаній, що постачають товари та послуги на ринок. Це підкреслює тісний зв'язок між ринком і галуззю. Отже, чи існує різниця між аналізом структури галузі і аналізом структури ринку? Однією зі значних відмінностей є те, що аналіз галузі, зокрема аналіз п'яти сил, розглядає прибутковість галузі, що визначається конкуренцією на двох різних ринках: ринку продуктів і ринку ресурсів.

Для аналізу галузі відновлювальної енергетики, так само як і для інших секторів економіки, важливо враховувати багато критеріїв. Ці критерії можуть бути територіальними або галузевими і визначатися на основі продуктових або інших характеристик. [9, с.122].

Оптимальним підходом до визначення меж галузі є включення всіх суб'єктів, які займаються енергетикою як об'єктом ринкових взаємовідносин. Ці суб'єкти можуть різнитися за характером своєї діяльності, включаючи купівлю-продаж, зберігання, транспортування,

переробку та надання супутніх послуг, таких як фінансові, транспортно-логістичні, інформаційні або страхові.

Енергетична галузь України є динамічним утворенням, де ринкові процеси відіграють ключову роль в операціях і структурі. Це проявляється в різних аспектах, таких як формування попиту і пропозиції, ціноутворення та цінове регулювання, урядова стабільність, законодавче та ринкове регулювання, фіскальна політика та інші.

Виходячи із переважання ринкового типу відносин, та Закон України «Про ринок електричної енергії», яким було встановлено, що суб'єкти електроенергетики – це суб'єкти господарської діяльності незалежно від їх відомчої належності та форми власності, що займаються виробництвом, передачею, розподілом, постачанням електричної енергії та теплової енергії, а також суб'єкт господарської діяльності, що здійснює централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління [19].

Отже до суб'єктів енергетичної галузі можна поділити на декілька груп:

- 1) Виробники енергії група, що формує пропозицію на енергетичному ринку. Від них залежать параметри пропозиції, об'ємів, якість, цінова політика тощо.
- 2) Розробники проектів: Компанії, що розробляють сонячні, вітрові, гідроелектричні та інші проекти відновлювальної енергетики
- 3) Інвестори та фінансові установи: Інвестиційні фонди, банки та фінансові установи, що надають фінансування проектам відновлювальної енергетики
- 4) Оператори енергосистем: Компанії, що забезпечують енергопостачання та управління електроенергетичними системами
- 5) Споживачі – найбільш численна група суб'єктів господарювання, яка використовує енергію для споживання або перепродажу.
- 6) Регулятори ринку - державні установи – що проводять операції із закупівлі енергії з метою проведення цінових інтервенцій чи

вирішення інших завдань в межах державної політики забезпечення енергетичної безпеки України.

- 7) Сервісні підприємства – особлива категорія ринкових суб'єктів, які сприяють ефективному функціонуванню енергетичної галузі. Вони надають послуги з обслуговування процесів виробництва, зберігання, транспортування енергії.

Дослідник А. Рожко у своїй монографії, визначаючи суб'єктів енергетики, зазначає про необхідність лише конкретизації певних суб'єктів, наприклад: виконавець, постачальник, споживач, підрядник, партнер, інвестор тощо [6, с. 169].

Проте, специфічною особливістю сфери відновлювальної енергетики є саме джерело, з якого вона отримує енергію. Закон України "Про альтернативні джерела енергії" [25] не містить чіткого визначення терміна "суб'єкт у сфері альтернативної електроенергетики". Тому можна сказати, що суб'єктами у сфері альтернативної електроенергетики є підприємства незалежно від їхньої промислової належності та форми власності, які займаються генерацією, передачею або споживанням електроенергії, виробленої з використанням альтернативних джерел енергії.

Основою класифікації галузі відновлювальної енергетики є її поділ за функціональним використанням і цільовим призначенням енерго ресурсів [7, с. 33-34]. Таким чином, галузь відновлювальної енергетики складається з кількох окремих ринків продукції, таких як вітроенергетика, біопалива, гідроенергетика, теплова енергетика та інші.

Параметри, які формують Енергетичний ринок – це попит, пропозиція і цінові пропорції. Відповідно до цього, варто дослідити обсяги виробництва енергії, баланси її розподілу, а також інтеграцію галузі відновлювальної енергетики України в структурі світового енергетичного ринку.

В структурі виробництва енергії відновлювальна енергетика займала незначне місце в галузі однак у зв'язку із останніми економічно-політичними подіями частка цієї групи альтернативних джерел енергії щороку зростає.

Так, згідно з даними агенства BP Statistical Review of World Energy споживання електроенергії зросло за останні 10 років на 1922,8 мільйонів тонн нафтового еквіваленту; середній обсяг споживання електроенергії щорічно зростає на 1,0-1,9 %. Лише у 2022 році споживання нафти зросло на 4 % в порівнянні з 2021 роком. Далі попит значно збільшуватиметься з року в рік – аж до 2025 року: в середньому на 2 % в рік. Споживання інших джерел енергії також зростає, природного газу – на 0,4 %, вугілля – на 1,8 %, ядерного палива – на 1,6 % [9]. Згідно з даними аналітичних джерел, світові запаси розвіданих вичерпних джерел енергії вичерпаються через 40 років, а нерозвіданих – через 10-50 років при теперішніх темпах енергоспоживання. Очевидно, що ці негативні тенденції змусили розвинені країни світу активізувати розвиток енергетики з відновлюваних джерел. За останнє десятиліття у світі зросла відновлювана енергетика. Таким чином, у 2017 році світовий обсяг загального постачання первинної енергії (TPES) становив 13 700 млн тон. (рис.2.1) [19]

Частки палива в загальному світовому постачанні первинної енергії

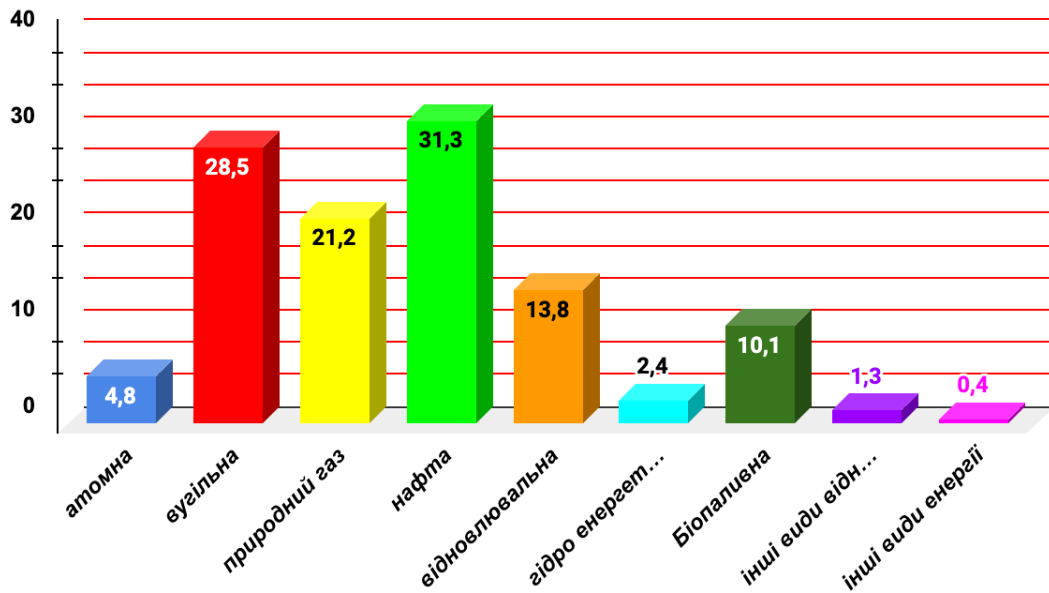

Рис. 2.1 Відсоткова частка палива в загальному світовому постачанні первинної енергії [10]

Відповідно до даних на рис. 2.1 можна побачити, що 13,8% або 1,894 мільйона тон еквіваленту нафти (Mtoe) було вироблено з відновлюваних джерел енергії. Основні складові відновлюваних ресурсів включають: біопалива і відходи, геотермальні та вітрові ресурси (рис. 2.2). З 1990 року відновлювані джерела енергії зросли з середньорічною темпом 2,2%, що трохи вище, ніж темп зростання світових загальних витрат на енергію (TPES), який становить 1,9% [10].

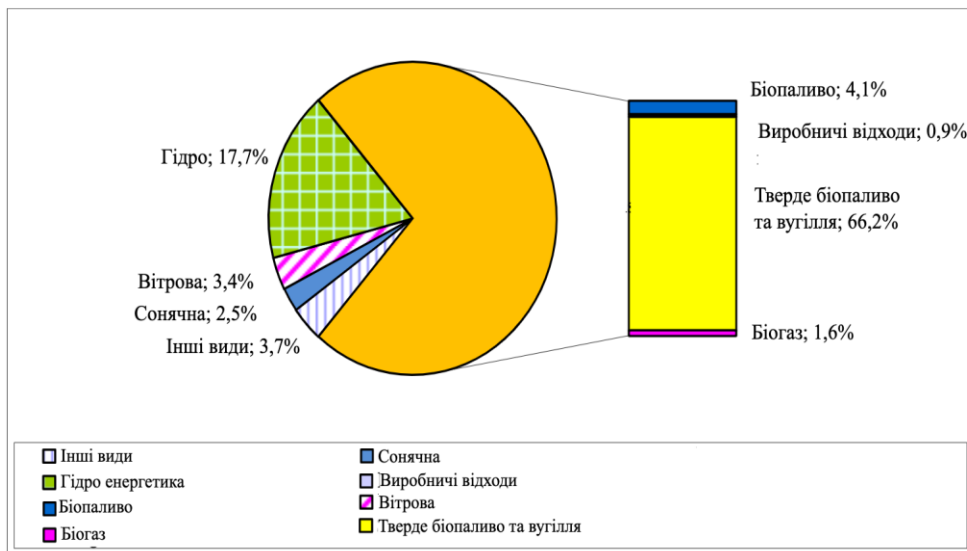

Рис. 2.2 Частки продукції у світовому постачанні відновлюваної енергії

За період з 1990 по 2017 роки відновлювані джерела енергії зросли з середньорічною темпом 2,2%, що трохи вище, ніж темп зростання світових загальних витрат на енергію (TPES), який становить 1,9%. Найшвидший темп зростання виробництва електроенергії з відновлюваних джерел спостерігався у сфері сонячної енергії, де обсяги виробництва зросли на 46,2% протягом 15 років, у вітровій енергетиці - на 24,3%, а в біоенергетиці - на 13,2%. При дослідженні тенденцій розвитку відновлювальної енергетики в різних країнах світу спостерігається помітна різниця в тенденціях та темпах. Так, в країнах, що є членами Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), спостерігається стійка тенденція до активного зростання розвитку відновлювальної енергетики. До ОЕСР належать 34 країни, зокрема більшість країн Європейського Союзу, США, Австралія, Швейцарія, Норвегія, Південна Корея, Японія та інші. Це розвинені країни з високим рівнем розвитку людського потенціалу. Водночас спостерігається зростання розриву між цими країнами та іншими країнами у сфері виробництва енергії з відновлювальних джерел.

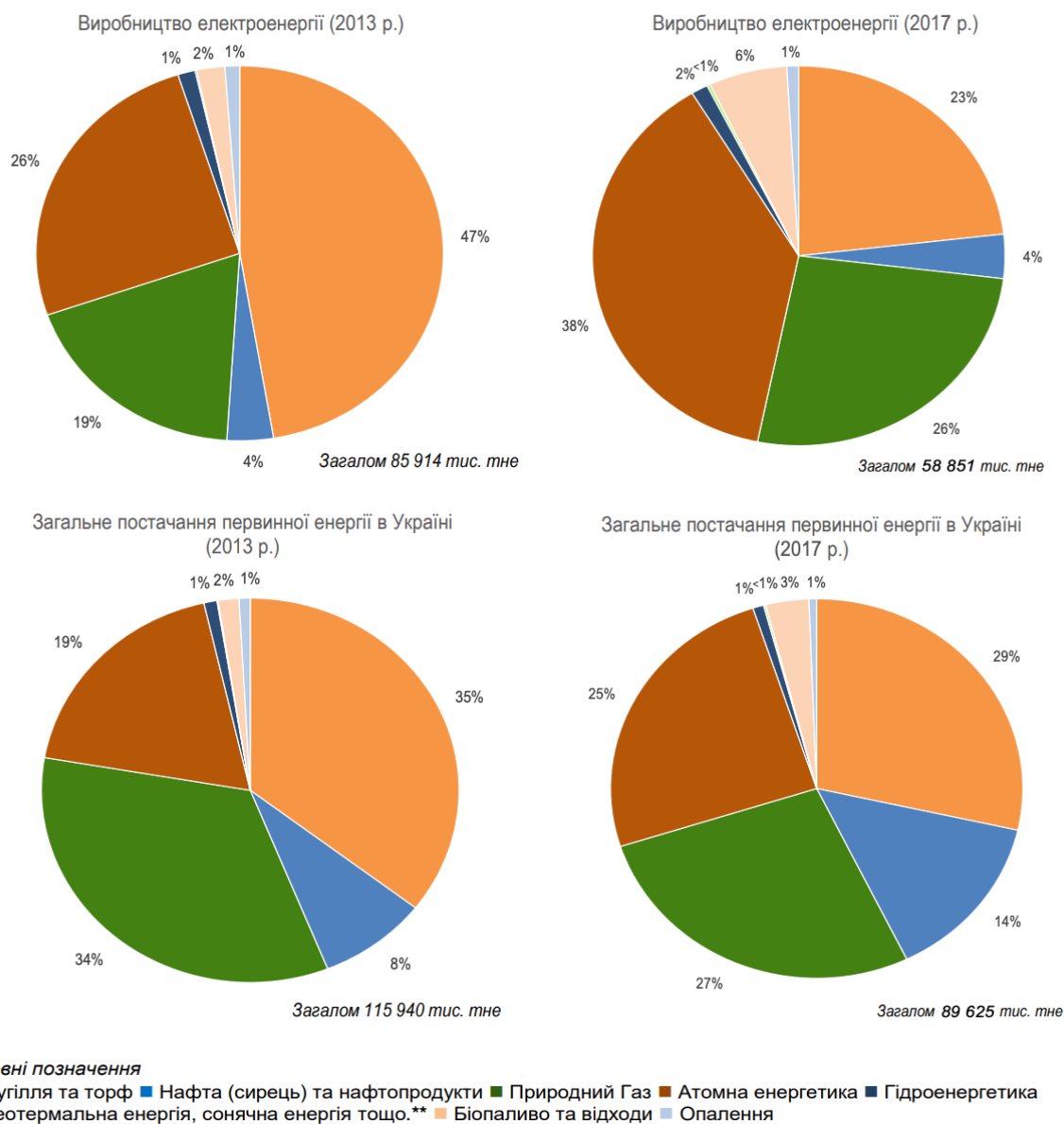

Рис. 2.3 Структура загального постачання первинної енергії (TPES) в Україні

Під час економічної рецесії 1990-х років в Україні спостерігався спад виробництва, споживання та постачання енергії. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в постійних доларових цінах зменшився більш ніж наполовину. Одночасно з цим зменшилася чисельність населення та обсяг промислового виробництва. Загальна кількість постачаної первинної енергії (TPES) скоротилася з 252,3 млн тонн нафтового еквіваленту (млн тне) до 135,1 млн тне (дод. Б).

Однак, з поступовим відновленням економіки, постачання енергії стабілізувалося, навіть не зважаючи на світову фінансову кризу 2007-2008 років та події, такі як російська анексія Криму та конфлікт на Донбасі. Оскільки значна кількість вугільних шахт розташована на Донбасі, видобуток вугілля зменшився вдвічі протягом 2013-2017 років (Рис. 2.3).

У 2017 році загальне постачання первинної енергії в Україні становило лише 89,6 млн тне. Найбільші частки в структурі постачання склали вугілля (29%), природний газ (27%) та ядерна енергетика (25%). Україна виробляє близько двох третіх власних енергоресурсів, але для задоволення внутрішнього попиту продовжує імпортувати газ, неочищену нафту та нафтопродукти. Останнім часом також зросла частка відновлюваних джерел енергії в структурі виробництва енергії. Для виробництва енергії використовувалися переважно біопаливні ресурси. [39]

На рис. 2.4[40] ми маємо змогу побачити що в Україні й досі існують проблеми з досягненням ефективності трансформації первинної енергії у вторинну.

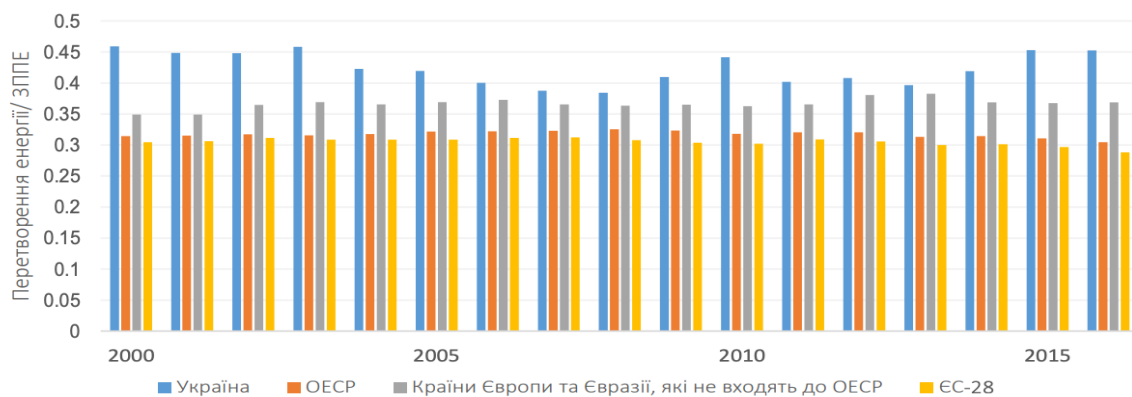

Рис. 2.4 Частка перетворення енергії в обсязі загального постачання первинної енергії (TPES)

На початку 2000-х років енергомісткість кінцевого споживання знижувалася значно швидше, ніж енергомісткість постачання первинної енергії. Це свідчить про те, що ефективність у секторі перетворення енергії зростала недостатньо, якщо зростала взагалі (IEA, 2006) (OECD, 2007).

Попри незначні покращення протягом останніх років, Україна все ще використовує значну частку обсягу постачання первинної енергії для перетворення енергії (45 % у 2017 році), що перевищує аналогічні показники в ОЕСР і державах-членах ЄС (28), а також у країнах Європи та Євразії, які не входять до ОЕСР. [28, с. 15]

Членство в ЄС створює можливості для встановлення довгострокових партнерських зв'язків з учасниками Європейської Асоціації. Це відкриває шляхи до інтеграції на ринок ВДЕ в Європейському Союзі та досягнення провідних позицій на цьому ринку. Таке партнерство забезпечує гарантії для українських виробників щодо захисту їх інтересів в європейських інституціях, наявності мережі зв'язків з іншими членами Асоціації, підтримки в управлінні проектами на ринку пелет ЄС та доступу до комунікаційної системи. Крім того, членство надає можливість інформувати споживачів про діяльність українських компаній, отримувати консультації під час конференцій та семінарів, що проводяться серед членів Асоціації.

Побутові споживачі є головними користувачами в загальному обсязі кінцевого споживання, за якими слідують промисловість, транспорт та інші сектори, такі як громадське обслуговування, сільське господарство та неенергетичне використання. У структурі кінцевого споживання природний газ залишається основним видом палива, приблизно 59% його споживання припадає на побутовий сектор. Електричну та теплову енергію споживають як у побутовому секторі, так і в промисловості, тоді як неочищена нафта та нафтопродукти переважно використовуються у транспортному секторі. Хоча значна кількість вугілля використовується для виробництва теплової та електричної енергії, його основними кінцевими споживачами є промислові підприємства. Що стосується відновлювальних джерел енергії (ВДЕ), сонячна та вітрова енергія використовуються для виробництва електроенергії, а біопаливо та відходи використовуються для

кінцевого споживання, переважно побутовими споживачами (див. рис 2.5 у дод. В [40]).

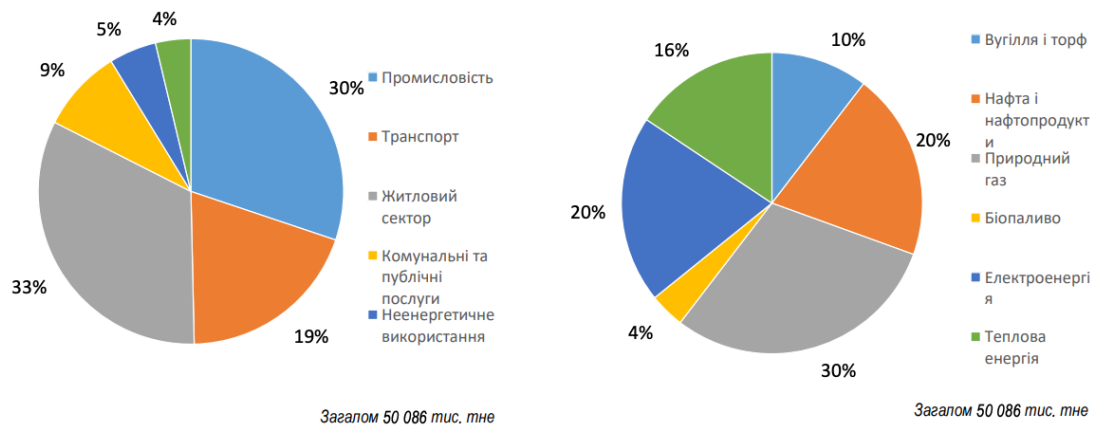

Рис. 2.5 Загальне енергоспоживання у структурі галузі ВДЕ та секторах.

В даному розділі ми визначили структуру і склад енергетичної галузі та встановили тип і характер відносин між її учасниками. Також були виявлені тенденції в функціонуванні міжнародного ринку енергоресурсів, а також аналізовані передумови розвитку Українського ринку відновлюваних джерел енергії. Досліджено конкурентне бізнес-середовище ринку ВДЕ та виокремлено основні групи ризиків, що впливають на діяльність компаній на ринку відновлювальних джерел енергії.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ

Україні в умовах війни спостерігаються певні виклики та обмеження, але водночас є й потенціал для подальшого розвитку. Військовий конфлікт та політична нестабільність можуть мати вплив на інвестиційний клімат, функціонування енергетичної інфраструктури та законодавчу базу.

Однак, в Україні спостерігається певний прогрес у сфері відновлюваної енергетики. Уряд та енергетичні компанії активно сприяють розвитку відновлювальних джерел енергії шляхом впровадження стимулюючих механізмів, таких як зелені тарифи та аукціони, що сприяють залученню інвестицій. Україна має значний потенціал у вітровій, сонячній, гідроенергетичній та біомасовій енергетиці, що створює можливості для розширення використання відновлюваних джерел енергії.

Зокрема, український ринок вітрової енергетики показує стабільний ріст, залучаючи іноземні інвестиції та сприяючи розвитку вітрових електростанцій. Сонячна енергетика також має великий потенціал і продовжує займати значну частку в енергетичній системі країни.

Незважаючи на війну, в Україні спостерігається підвищений інтерес до відновлювальних джерел енергії з боку малих та середніх підприємств, а також споживачів. Вони встановлюють сонячні панелі на дахах своїх будівель та використовують вітрові турбіни для виробництва електроенергії. Це сприяє зменшенню витрат на енергоспоживання та створює можливості для розвитку децентралізованої енергетики.

Однак, важливо враховувати, що війна може мати негативний вплив на інфраструктуру енергетичної системи, зокрема на постачання палива, ремонтні роботи та мережі передачі. Політична нестабільність також може створювати перешкоди для вкладення капіталу у відновлювальні проекти.

У цих умовах важливо розробляти та реалізовувати ефективні політики та стратегії для підтримки розвитку відновлювальної енергетики.

Для цього важливо адекватно оцінити вплив зовнішніх факторів на загальний стан галузі. Результати такого PEST-аналізу наведені в таблиці 3.1 і свідчать про вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на ринок відновлювальної енергетики країни. Основні причини цього пов'язані з Євроінтеграційною політикою країни та військовою агресією Росії проти України, яка призвела до ланцюга проблем, таких як насиченість внутрішнього ринку, зниження внутрішніх цін, блокування експорту, руйнування потужностей зберігання.

Таблиця 3.1

PEST-аналіз перспектив розвитку відновлюваної енергетики в Україні

№	Опис факторів	Оцінка фактора	Оцінка впливу	Підсумковий бал
1	2	3	4	5
Політичні фактори				
1	Позитивні зміни в законодавстві в стосовно діяльності підприємств галузі відновлюваної енергетики	0.1	5	0.5
2	Позитивні зміни в природоохоронному законодавстві	0.09	4	0.036
3	Позитивні зміни в трудовому законодавстві	0.09	3	0.27
4	Позитивні зміни в галузевому законодавстві	0.07	4	0.28
5	Збільшення державної підтримки галузі відновлюваної енергетики	0.2	5	1.0
6	Позитивна митна політика та якісні та кількісні обмеження експорту-імпорту енергоресурсів.	0.07	4	0.28
7	Реорганізація податкової політики (послаблення тарифів та збільшення пільг)	0.07	5	0.35
8	Усунення бюрократичних перешкод у веденні бізнесу	0.1	4	0.4

продовження таблиці 3.1

9	Стабільність теперішнього законодавства та політичної влади	0.06	4	0.24
10	Припинення бойових дій та скасування військового стану	0.15	5	0.75
загальна оцінка впливу політичних факторів		1.0	X	4.43
№	Опис факторів	Оцінка фактора	Оцінка впливу	Підсумковий бал
1	2	3	4	5
Економічні фактори				
1	Покращення бізнес-клімату в країні	0.11	5	0.6
2	Активізація підприємницької співпраці з іноземними партнерами	0.12	4	0.44
3	Зростання інвестиційної привабливості країни	0.07	4	0.28
4	Зростання інвестиційної привабливості галузі	0.12	5	0.6
5	Зміцнення конкурентних позицій і зниження тиску з боку конкурентів	0.09	5	0.45
6	Стабілізація валютного курсу, зміцнення національної валюти	0.08	4	0.32
7	Заборона інфляційних процесів, які ускладнюють товарообмін із закордонними партнерами	0.07	4	0.28
8	Зниження процентних ставок за кредитами в національній валюті	0.06	3	0.18
9	Збільшення обсягів залучення інвестицій в енергетичну галузь	0.13	5	0.65
10	Посилення експортно-імпортних операцій з країнами Європи	0.15	4	0.6
загальна оцінка впливу економічних факторів		1.0	X	4.4

Продовження таблиці 3.1

Соціо-культурні фактори				
1	Рідвищення рівня купівельної спроможності населення	0.1	4	0.4
2	Збільшення приросту населення, збільшення потреб у використанні енергії	0.1	3	0.3
3	Послаблення міграційних процесів, а саме міграції висококваліфікованих кадрів	0.08	5	0.4
4	Посилення вимог до енергетичного ринку	0.2	4	0.8
№	Опис факторів	Оцінка фактора	Оцінка впливу	Підсумковий бал
1	2	3	4	5
5	Зростання інтересу суспільства до розвитку відновлюваних джерел.	0.19	4	0.76
6	Наявність потужних кадрових і наукових ресурсів для розвитку відновлюваної енергетики	0.16	5	0.8
7	Позитивні зміни способу життя та енергозабезпечення населення	0.17	4	0.68
загальна оцінка впливу соціо-культурних факторів		1.0	X	4.14
Технологічні фактори				
1	Наявність технологічно-виробничих потужностей	0.25	5	1.25
2	Наявність винаходів, та патентів	0.1	3	0.3
3	Активізація розвитку високотехнологічного виробництва	0.2	4	0.8
4	Активізація роботи науково-технологічних парків	0.25	4	1.0
5	Розробка наукових досліджень і технічних рішень	0.2	5	1.0

загальна оцінка впливу технологічних факторів	1.0	X	4.35
--	------------	----------	-------------

Проведений PEST аналіз показав, що перспективи розвитку відновлюваної енергетики в Україні переважно залежать від політичних факторів (коефіцієнт впливу складає 4,4). Дещо меншу роль відіграють технологічні та соціокультурні чинники (коефіцієнти впливу 4,35 та 4,14 відповідно). Пропоную узагальнити найвагоміші фактори за рейтингом. табл.3.2

Таблиця 3.2

Зведена таблиця PEST-аналізу розвитку відновлюваної енергетики в Україні

Політичні фактори	Рівень впливу	Екогномічні фактори	Рівень впливу
Державна підтримка галузі відновлюваної енергетики.	1.0	Збільшення обсягів залучення інвестицій в галузь енергетики	0.65
Позитивні зміни в галузевому законодавстві відновлюваної енергетики	0.75	Покращення бізнес-клімату в країні	0.6
Усунення бюрократичних перешкод у веденні бізнесу	0.5	Підвищення інвестиційної привабливості галузі	0.6
Позитивні зміни в природоохоронному законодавстві	0.4	Посилення експортно-імпортних операцій з європейськими країнами	0.6
Припинення військового стану	0.36	Посилення конкурентних позицій та зниження тиску з боку конкурентів	0.5
Соціо-культурні фактори	Рівень впливу	Технологічні фактори	Рівень впливу
Посилення вимог до енергетичного ринку	0.8	Наявність науково-технологічних виробничих потужностей	1.25
Наявність потужних кадрових і наукових ресурсів для розвитку відновлюваної енергетики	0.8	Активізація роботи науково-технологічних парків	1.0
Зростання уваги суспільства до розвитку відновлюваних джерел	0.76	Розробка нових наукових досліджень.	1.0
Позитивні зміни способу життя та енергозабезпечення населення	0.68	Активізація розвитку високотехнологічного виробництва	0.8
Покращення купівельної спроможності населення	0.4	Наявність винаходів та патентів	0.3

Остаточним кроком аналізу є формування всіх даних у матрицю. Усі фактори розміщуються зверху вниз відповідно до їхньої значущості в підсумковій таблиці PEST-аналізу. (таблиця 3.2)

Таблиця 3.3

Підсумкова таблиця PEST-аналізу перспектив розвитку підприємств відновлювальної галузі в Україні.

Фактори	Галузеві зміни	Стратегічні дії
Політичні фактори		
Державна підтримка галузі відновлюваної енергетики.	Збільшення прибутковості бізнесу, очікуване зростання кількості підприємств	Збільшення виробництва за рахунок різних державних програм і субвенцій
Позитивні зміни в галузевому законодавстві відновлюваної енергетики	Підвищення рентабельності галузі та обсягів виробництва	Будівництво та експлуатація очисних споруд, розвиток високих технологій, боротьба з ерозією земель
Усунення бюрократичних перешкод у веденні бізнесу	Спрощення середовища бізнесу для сільськогосподарських підприємств	Підвищення рівня соціальної відповідальності підприємств (зокрема в частині оподаткування), підвищення заробітної плати
Позитивні зміни в природоохоронному законодавстві	Кращий рівень захисту навколишнього середовища	Дотримання правил чесного бізнесу
Припинення військового стану	Стабілізація ведення бізнесу, збільшення міжнародної співпраці	Пошук міжнародних партнерів і міжнародна експансія
Економічні фактори		
Збільшення обсягів залучення інвестицій в галузь енергетики	Збільшення обсягів виробництва та виробничих потужностей	Концентрація уваги на якості, виробництво товарів високої якості
Покращення бізнес-клімату в країні	Збільшення кількості сільськогосподарських підприємств	Інноваційний розвиток, залучення вітчизняних та іноземних інвестицій
Підвищення інвестиційної привабливості галузі	Збільшення надходжень інвестицій у галузь	Підвищення якості продукції, нарощування конкурентних переваг для залучення інвестицій
Посилення експортно-імпорتنних операцій з європейськими країнами	Нові можливості для сільськогосподарських підприємств	Підвищення якості товарів, розробка нової програми дистрибуції продукції

Посилення конкурентних позицій та зниження тиску з боку конкурентів	Розвиток «здорової» конкуренції в галузі	Пошук шляхів закріплення позицій у галузі
---	--	---

продовження таблиці 3.3

Фактори	Галузеві зміни	Стратегічні дії
Соціально-культурні фактори		
Посилення вимог до енергетичного ринку	Зростання кількості конкурентоспроможних підприємств	Стимулювання інноваційної діяльності
Наявність потужних кадрових і наукових ресурсів для розвитку відновлюваної енергетики	Зростання кількості конкурентоспроможних підприємств	Концентрація уваги на скороченні витрат населення за рахунок виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії
Зростання уваги суспільства до розвитку відновлюваних джерел	Зростання вартості виробництва енергії з альтернативних джерел	Підвищення обізнаності громадськості щодо можливостей виробництва електроенергії з альтернативних джерел
Позитивні зміни способу життя та енергозабезпечення населення	Зростання уваги до виробництва електроенергії з альтернативних джерел	Зростання кількості енергетичних компаній, зростання кількості операторів енергетичних послуг
Покращення купівельної спроможності населення	Зростання прибутковості Галузі	Підвищення соціальних стандартів для населення впровадження пільгових програм.
Технологічні фактори		
Наявність науково-технологічних виробничих потужностей	збільшення виробничих потужностей галузі	Використання технічного та технологічного потенціалу для отримання максимально можливого обсягу виробництва.
Активізація роботи науково-технологічних парків	Активізація інноваційної діяльності філії	Підтримка науково-технічних ідей для підвищення конкурентоспроможності підприємств
Розробка нових наукових досліджень.	Модернізація поточного виробництва	Використання «розумних програм», сучасних ІТ-технологій
Активізація розвитку високотехнологічного виробництва	Позитивні тенденції розвитку галузі	Оновлення обладнання, технологічне вдосконалення виробництва
Наявність винаходів та патентів	Співпраця з науковими установами та	Проектування та впровадження інновацій у виробничу діяльність

Проведений PEST-аналіз свідчить про різний рівень впливу аналізованих факторів на перспективи розвитку відновлюваної енергетики в Україні. Власникам даного бізнесу та потенційним інвесторам варто в першу чергу звернути увагу на ті фактори, які є найбільш впливовими. Таким чином, ми визначили зміни, які відбуваються в галузі під впливом різних суттєвих факторів, та окреслили стратегічні заходи, які необхідно здійснити підприємствам цієї галузі.

Враховуючи визначені параметри, зазначений вплив зовнішнього середовища на розвиток енергетичної галузі стає ключовим фактором при стратегічному плануванні. Оцінка сильних і слабких сторін галузі внутрішніми факторами вимагає детального аналізу об'єкта дослідження. З урахуванням зовнішнього середовища, ідентифікуються можливості та загрози, що впливають на зерновий ринок.

Формування системи цілей передбачає аналіз поточного стану зернового ринку, визначення його параметрів, ризиків та потенціалу. Для досягнення цієї мети використовується SWOT-аналіз, який виявляє сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози, що притаманні зерновому ринку (таблиця 3.4). Подальші кроки у плануванні розвитку зернового ринку спрямовані на усунення слабкостей та їх причин, підтримку сильних сторін, розвиток можливостей та захист від загроз.

На основі проведеного SWOT-аналізу визначені пріоритети розвитку ринку галузі відновлювальної енергетики в наступних сферах:

1. Стимулювання і підтримка виробництва та використання відновлювальних джерел енергії (ВДЕ).
2. Поліпшення законодавчої бази та створення сприятливих умов для інвестицій у галузь відновлювальної енергетики.
3. Розвиток інфраструктури для зберігання та передачі енергії з ВДЕ.

4. Підтримка досліджень і розвитку нових технологій у сфері відновлювальної енергетики.

5. Залучення міжнародних інвестицій та розвиток експортного потенціалу галузі.

6. Забезпечення стабільності тарифної політики та впровадження механізмів підтримки виробників ВДЕ.

7. Підвищення енергоефективності та зменшення залежності від традиційних джерел енергії.

8. Розвиток системи навчання та підготовки фахівців у галузі відновлювальної енергетики.

9. Популяризація використання відновлювальної енергії серед населення та бізнесу.

10. Встановлення стандартів та нормативних актів, спрямованих на підвищення якості та безпеки виробництва ВДЕ.

Ці пріоритети спрямовані на забезпечення сталого та ефективного розвитку ринку галузі відновлювальної енергетики.

Таблиця 3.4

SWOT-аналіз енергетичної галузі України

	<i>Позитивний вплив</i>	<i>Негативний вплив</i>
<i>Внутрішнє середовище</i>	Сильні сторони (STRENGTHS): <ul style="list-style-type: none">- Побудова конкурентноспроможної економіки;- Досягнення рівня енергетичної самодостатності;- Сприяння внутрішнім реформам за умов інтеграції мереж із ЄС;- Створення енергоефективного суспільства;- Розвиток наукового потенціалу;- Створення робочих місць;- Створення можливості переоснащення як індустрії відновлювальної енергетики;- Впровадження стимулюючих податків;- Розвиток відновлюваних джерел енергії.	Слабкі сторони (WEAKNESSES): <ul style="list-style-type: none">- Гео-політична нестабільність;- Важка імплементація стандартів- ЄС у енергетичній сфері;- Застарілий енергетичний комплекс;- Збільшення вартості на енергоресурси;- Слабке використання природних ресурсів;- Недостатня кількість інвестицій,- Складність досягнення стратегічних цілей у сфері енергетики в Україні;- Технологічна відсталість;- Зношення систем енергопостачання;- Непрозорість і високий рівень корупції;- Депрофесіоналізація енергетичної галузі;- Хибність нормативно-правових актів;- Відсутність інформації в органах державної влади про реальний стан галузі.
<i>Зовнішнє</i>	Можливості (OPPORTUNITIES):	Загрози (THREATS):

<i>середовище</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Інтеграція з енергетичним сектором ЄС; - Інноваційне оновлення відповідно до світових стандартів; - Реформація енергосистеми; - Залучення іноземних інвестицій; - Посилення енергозаощадження і енергоефективності; - Правильне використання власних ресурсів; - Диверсифікація імпорту енергоресурсів; - Створення стратегічних резервів паливно-енергетичних ресурсів. 	<ul style="list-style-type: none"> - Військова агресія з боку Росії; - Руйнування енергетичної інфраструктури; - Втрата ринків збуту через війну; - Важке забезпечення стабільності транспортування енергоресурсів; - Залежність від іноземних енергоресурсів; - Офшоризація економіки; - Нехтування правилом “декарбонізації”; - Можлива втрата транзитного статусу; - Самоізоляція після недотримання правил ЄС.
-------------------	---	---

Джерело: сформовано на основі узагальнення експертних думок.

Варто відзначити, що для реалізації стратегічних напрямів розвитку ринку відновлювальної енергетики необхідна активна участь господарюючих суб'єктів. Державна регуляторна політика і ініціативи уряду самі по собі не здатні забезпечити повноцінний розвиток ринку. Суб'єкти господарювання є основою будь-якого ринку, і вони відрізняються умовами та результатами своєї діяльності. Тому розробка стратегічної програми розвитку галузі має враховувати інтереси підприємств, адаптуватися до їх потреб і сприяти їхньому успіху.

Загалом, наша країна має достатні інтелектуальні, сировинні і виробничі потенціали для розвитку глибокої переробки продукції. Щоб активно залучити ці потенціали до нарощування експортного потенціалу, необхідно внести зміни до загальної державної політики щодо розвитку агропродовольчого сектору та його експортного сегменту. Ці зміни включають:

- Створення спеціальних преференцій, стимулів та пільг для як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів.
- Встановлення комплексу чітких та прозорих гарантій з боку держави.
- Формування пропозицій для потенційних інвесторів та проведення відповідних переговорів.
- Супроводження кожного інвестора та контроль виконання зобов'язань з обох сторін.

- Розробка чіткої позиції при переговорах на рівні політичного керівництва, спрямованої на досягнення взаємовигідних відносин між державою, приватним сектором та міжнародними партнерами, де всі сторони повинні здобути перемогу.[14, с. 142].

У науковій літературі розглядаються різні погляди на концепцію і визначення пріоритетів стратегічного розвитку зернової галузі. Ці пріоритети включають широкий спектр внутрішніх і зовнішніх процесів на ринку. До основних комплексних стратегічних напрямів розвитку зернової галузі в Україні належать:

- Забезпечення енергетичної безпеки України.
- Вдосконалення нормативно-правового поля з метою сприяння розвитку галузі, створення сприятливих умов для конкурентної боротьби та інноваційного розвитку.
- Розвиток використання енергетичного потенціалу агро культур і їх відходів.
- Впровадження ресурсо та енергоощадних технологій.
- Забезпечення інформаційної прозорості ринку.
- Надання бюджетної підтримки інноваціям на ринку.
- Підтримка диверсифікації напрямків використання джерел альтернативної енергії.

Для успішної реалізації названих стратегічних напрямів розвитку енергетичної галузі необхідно мати ефективні інструменти для їх впровадження. Крім того, важливо забезпечити узгодженість не лише дій і заходів, але й цінностей і принципів, що лежать в основі цих стратегій.

У цьому розділі кваліфікаційної роботи мною було розглянуто практичні аспекти стратегічного аналізу відновлювальної енергетики України. Здійснено PEST та SWOT - аналіз перспектив розвитку підприємств в енергетичній галузі. Також було представлено і обґрунтовано стратегічні напрями розвитку ринку ВДЕ України. Для досягнення високої

конкурентоспроможності України на світовому ринку ВДЕ було запропоновано заходи. У розділі було відзначено, що головними негативними факторами, які впливають на конкурентні позиції України на світовому ринку. Відповідно до цього, було запропоновано шляхи розвитку галузі. В контексті визначення ключових напрямів розвитку галузі відновлювальних джерел енергії, було узагальнено рекомендації, спрямовані на активізацію виробництва енерго носіїв для вде. Це сприятиме підвищенню рівня економічної ефективності і конкурентоспроможності галузі. Крім того, були виокремлені основні напрями розвитку ринку ВДК, які включають удосконалення інструментів державного регулювання, інноваційного розвитку, розбудову інфраструктури, стимулювання виробництва, переробки і експорту, а також захист національних виробників і забезпечення енергетичної безпеки.

Для досягнення максимального ефекту від впровадження запропонованих заходів, було розроблено концептуальну модель розвитку ринку зерна. Ця модель поєднує в собі визначені принципи і умови розвитку, що дозволяє ідентифікувати поточний стан і напрями розвитку галузі. Вона передбачає визначення траєкторії розвитку, розробку сценаріїв і їх реалізацію через високий рівень деталізації. Ця концептуальна модель допомагає забезпечити систематичний підхід до розвитку зернового ринку, враховуючи всі необхідні аспекти і фактори.

ВИСНОВКИ

У курсовій роботі досліджено стратегічного аналіз для підприємств відновлювальних джерел енергії України. Узагальнюючи теоретичні та практичні аспекти та СА у галузі відновлювальної енергетики, ми отримали такі висновки:

Важливими інструментами для стратегічного аналізу конкурентного середовища є SWOT, PEST і матричні аналізи. Результатом аналізу конкурентного середовища є розробка маркетингових стратегій або визначення стратегічних напрямків розвитку. Основними стратегіями, що впливають з результатів стратегічного аналізу, є недиференційована, диференційована, концентрована (цільова) маркетингові стратегії та індивідуальна маркетингова стратегія. Правильний вибір стратегії у відповідності до параметрів конкурентного середовища дозволяє суттєво підвищити ефективність результатів учасників ринку і підвищити рівень їх конкурентоспроможності.

Було виявлено, що на зерновому ринку України складаються такі складові: виробники, споживачі продукції, переробні підприємства та експортери. Кожна з цих груп має свою роль і впливає на розвиток галузі. Виробники займаються видобутком і розповсюдженням енергії з відновлювальних джерел, споживачі використовують його для своїх потреб а експортери забезпечують його експорт. Врахування цих складових допомагає розробити комплексні стратегії розвитку енергетичного ринку ВДЕ, сприяє його стійкому функціонуванню та підвищенню його потенціалу.

Загалом, узагальнюючи зазначені аспекти стратегічного аналізу у енергетичній галузі, ми встановили, що їх правильне застосування допомагає підвищити ефективність господарської діяльності, досягнути конкурентних переваг і забезпечити стійкий розвиток галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ansoff I. Corporate Strategy: an Analytic Approach to Business Policy for Growth and Expansion / I. Ansoff. – Hardcover, 1965. – 241 с. – (McGrawHill).
2. Борисова Т. М. Конкурентна стратегія на міжнародному ринку: сутність, основні характеристики та види. Вісник Хмельницького національного університету. 2010. № 2. Т. 1 С. 156-160
3. Гіл Ч. Міжнародний бізнес: Конкуренція на глобальному ринку ; пер. з англ. А. Олійник, Р. Ткачук. К. : Видавництво Соломії Павличко Основи, 2001. 856 с.
4. Дев'яткіна, С. С. Альтернативні джерела енергії : навч. посіб. / С. С. Дев'яткіна, Т. Ю. Шкварницька ; Нац. авіац. ун-т. - К., 2006. - 92 с. - Бібліогр.: с. 83.
5. Енергоефективність та відновлювані джерела енергії/ С. М. Бевз та ін.; НАН України. - К.: Укр. енциклопед. знання, 2007. - 560 с. - (Енергетика України на початку ХХІ ст. Т. 4). - Бібліогр.: 533 назв. - ISBN 978-8578-08-3.
6. Економічний аналіз. За ред. І.М. Сафронської, Пеняк Ю.С. Харків : Луган.нац.аграр.ун-т, 2018. 509 с.
7. Крамар О. Великі зміни / О. Крамар // Український тиждень. – 2016. – № 9 (433). – 4–10 березня. – С. 18–20.
8. Стратегічний аналіз галузі [Електронний ресурс] : навч. посіб. / за ред. О. Я. Лотиш. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2019. - 248 с.
9. Фаріон І.Д. Стратегічний аналіз: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2009. 635с.
10. Шавалюк Л. Матриця трансформації / Л. Шавалюк // Український тиждень. – 2016. – № 9 (433). – С. 2–3.

11. Лотиш О.Я. Особливості стратегічного аналізу галузі. Ефективна економіка. 2016, Вип.11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>. pdf (дата звернення 18.04.2019).

12. Chandler A.D. *Strategy and Structure: Chapters in the History of the Industrial Enterprises*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 1962.

13. Cole G.A. *Strategic Management*. – 2nd ed. – DP Publications, 1997.

14. Hax A, *Strategic Management: An Integrative Perspective*.

15. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1984.

16. Hendry J. *European Cases in Strategic Management*. ITBP, 1993.

17. Higgins J.M. *Organizational Policy and Strategic Management:*

18. *Text and Cases*. – 2nd ed. Chicago: The Dryden Press, 1983.

19. Hill C. *Strategic Management: An Integrated Approach*. 4th ed.

20. Houghton Mifflin Company, 1998.

21. Prokopiv V.V., Nykyruy L.I., Voznyak O.M., Dzundza B.S., Horichok I.V., Yavorskyi Ya.S., Matkivskyi O.M., Mazur T.M. The Thermoelectric Solar Generator. *Physics and Chemistry of Solid State*, 18 (3) (2017), 372–375. doi: 10.15330/pcss.18.3.372-375

22. Mamur H., Ahiska R. A review: Thermoelectric generators in renewable energy. *International Journal of Renewable Energy Research (IJRER)*, 4 (1) (2014), 128–136.

23. Liu W., Hu J., Zhang S., Deng M., Han C.G., Liu Y. New trends, strategies and opportunities in thermoelectric materials: a perspective. *Materials Today. Physics*, 1 (2017), 50–60. doi: 10.1016/j.mtphys.2017.06.001

24. Timmons D., Harris J.M., Roach B. *The Economics of Renewable Energy*. Global Development And Environment Institute, Tufts University, Medford, 2014.

25. Apergis N., Danuletiu D.C. Renewable energy and economic growth: Evidence from the sign of panel long-run causality. *International Journal of Energy Economics and Policy*, 4 (4) (2014), 578–587.

26. Jacobsson S., Bergek A., Finon D., Lauber V., Mitchell C., Toke D., Verbruggen A. EU renewable energy support policy: faith or facts? *Energy policy*, 37 (6) (2009), 2143–2146. doi: 10.1016/j.enpol.2009.02.043

27. Hurmak N., Yakubiv V. Efficiency of intermediary activity of agricultural enterprises: Methods and assessment indicators. *Bulgarian Journal of Agricultural Science*, 23 (5) (2017), 712–716.

28. Yakubiv V., Zhuk O., Prodanova I. Model of Region's balanced agricultural development using the biomass energy potential.

Economic Annals-XXI, 3-4 (1) (2014), 86–89.

Available at: [http://soskin.info/userfiles/file/2014/3-4_2014/1/Yakubiv_Zhuk_Prodan](http://soskin.info/userfiles/file/2014/3-4_2014/1/Yakubiv_Zhuk_Prodan_va.pdf) va.pdf

29. AMCU (2019), Antimonopoly Committee of Ukraine: Annual Report 2018, <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=148160&schema=main>.

30. AMCU (2019), Energy Market: Statement by the Antimonopoly Committee of Ukraine, Antimonopoly Committee of Ukraine, <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/150311>.

31. Andritz (2019), Ukraine - Big plans for Hydro, <https://www.andritz.com/hydro-en/hydronews/hneurope/ukraine>.

32. Aslund, A. (2018), Why Ukrainians Are So Upset about New Electricity Tariffs, Atlantic Council, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/why-ukrainians-are-so-upset-about-newelectricity-tariffs>.

33. BMWI (2019), Monitoring the Energy Transition, Bundesministerium für Wirtschaft und Energie,

<http://dx.doi.org/bmwi.de/Redaktion/EN/Artikel/Energy/monitoring-implementation-of-theenergy-reforms.html>.

34. BP Statistical Review of WorldEnergy 2018.
Available

at:<https://www.bp.com/content/dam/bp/en/corporate/pdf/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2018-full-report.pdf>

35. Renewables 2018 Global Status Report. Available at:
http://www.ren21.net/wp-content/uploads/2018/06/17-8652_GSR2018_FullReport_web_final_.pdf

36. World Energy Investment Outlook [Електронний ресурс] // International Energy Agency. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.iea.org/publications/freepublications/publication/WEIO2014.pdf>.

37. Офіційний сайт Біоенергетичної асоціації України. URL: <https://uabio.org/news/>

38. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>

39. Чубик А. Енергетична безпека в контексті відносин України з Європейським Союзом / А. Чубик, Т. Темнюк // Компас 2020: Україна в міжнародних відносинах: цілі, інструменти перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/07751.pdf>.

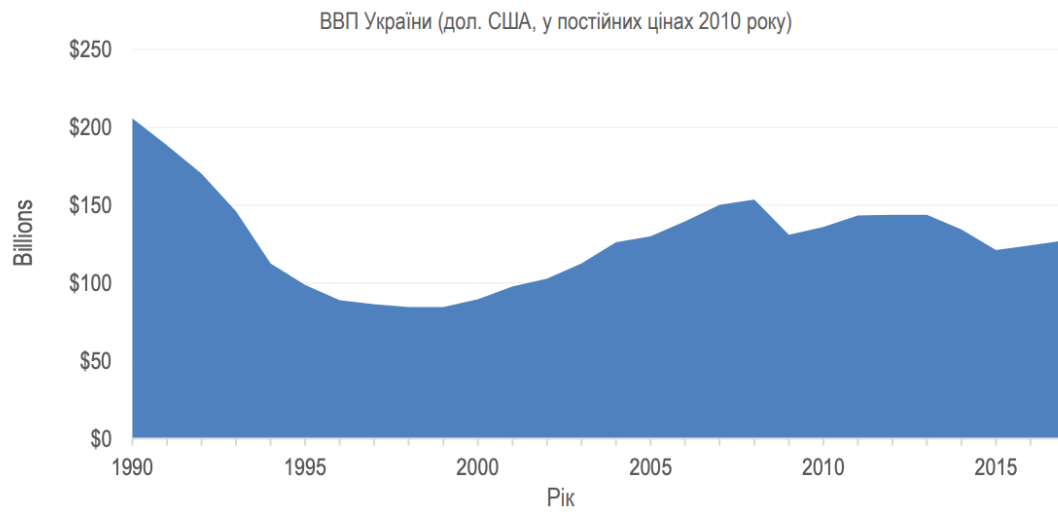
40. Огляд енергетичного сектору України: інституції, управління та політичні засади [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:

<https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/eastern-partners/Monitoring-the-energy-strategy-Ukraine-2035-UKR.pdf>

Принципи стратегічного аналізу

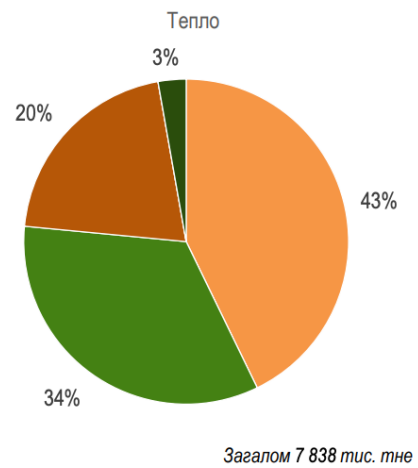
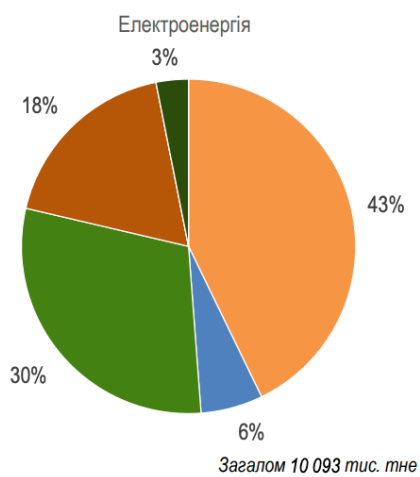
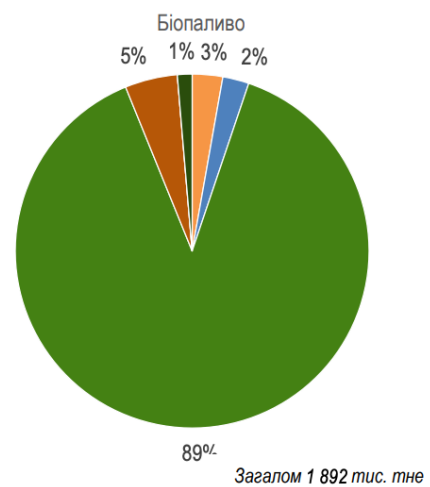
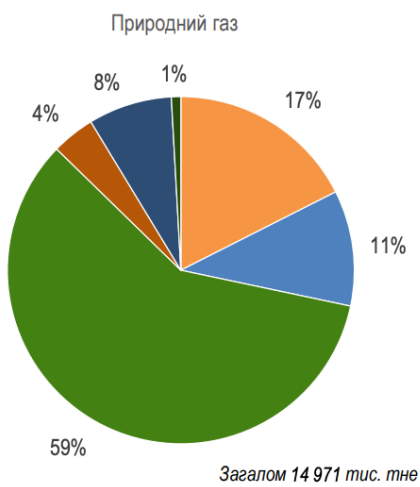
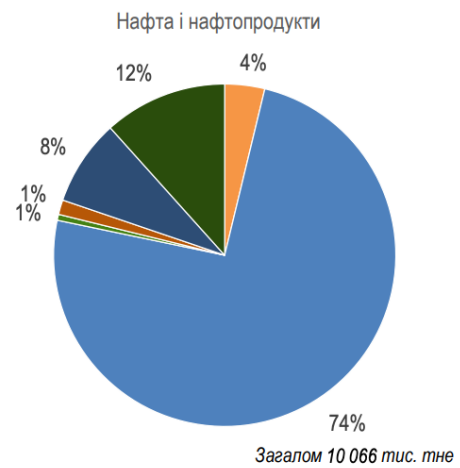
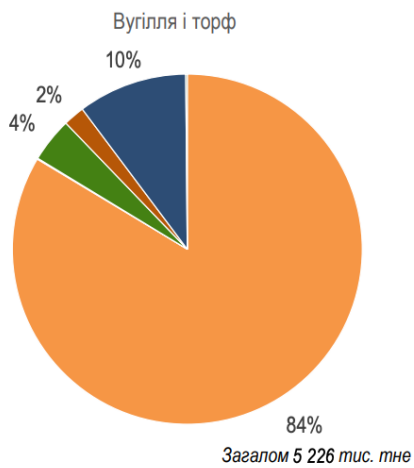
№	Принцип	Суть принципу
1	Принцип системного підходу	Один із основних принципів са полягає у вивченні економічних явищ і процесів у галузевому середовищі шляхом формування механізму єдності пізнання. Це надає більші можливості для глибокого аналізу та розуміння галузі.
2	Принцип комплексного підходу	Даний підхід полягає у тому, що всі досліджувані елементи галузі повинні розглядатися в комплексі (постачальники, споживачі та конкуренти).
3	Програмно-цільового підходу	Організація аналітичного дослідження спрямована на досягнення визначеної цілі з максимальним використанням ресурсів при наявних обмеженнях. Використання програмно-цільового підходу дозволяє провести комплексний аналіз всіх елементів галузі з урахуванням їх взаємозв'язків та спрямований на підпорядкування їх головній меті.
4	Принцип Інтегрального підходу	Орієнтований на дослідження та встановлення взаємозв'язків між окремими підсистемами та складовими елементами стратегічного аналізу. Застосування цього принципу сприяє уточненню взаємозв'язків між ними, робить процес прийняття управлінських рішень цілеспрямованим.
5	Принцип ситуаційного підходу	Заснований на виборі методів аналітичного дослідження, який визначає конкретну ситуацію. Ситуаційний підхід сприяє взаємовідповідності конкретних методик та концепцій з конкретними ситуаціями для досягнення поставлених цілей.
6	Принцип невизначеності	Наголошує на необхідності враховувати невизначеність та випадковість у системі, які виникають через обмежену кількість інформації, що характеризує конкретний фактор зовнішнього оточення, а також на невпевненості та достовірності цієї інформації.
7	Принцип безперервності	безперервний, змінюється лише темп змін. Американські вчені А.А. Томпсон та А.Дж. Стрікланд підкреслили, що стратегічний менеджмент є безперервним і нескінченним процесом.
8	Принцип ефективності	Необхідно забезпечити мінімальні витрати на проведення аналізу, одночасно досягаючи оптимальної глибини дослідження за допомогою сучасного програмного забезпечення для обробки і аналізу інформації.
9	Принцип об'єктивності	Принцип передбачає, що для проведення стратегічного аналізу необхідна достовірна та перевірена база даних, яка об'єктивно і коректно відображає явища і процеси в галузі.

Додаток Б

Додаток В

Структура споживання енергоносіїв за групами споживачів в 2019 р.

Умовні позначення

Промисловість ■ Транспорт ■ Побутові ■ Комерційні та громадські послуги ■ Неенергетичне споживання ■ Інші